

⁴ Konni Zilliacus 1945-ben munkáspárti képviselő, a balszárny egyik hangadója volt. 1949-ben a kormány külpolitikájának bírálata miatt kizárták a Munkáspártból, 1952-ben visszavették. A sem a kommunista, sem a szociáldemokrata elveket el nem fogadó baloldali szocialista tipikus megszemélyesítője.

⁵ Barta Lajos, Fényes László – a felsoroltak „októbrista” emigránsok, akiket Havas Londonban vagy Párizsban ismert meg.

⁶ Major Tamásné.

210. HATVANY LAJOS KÁROLYI MIHÁLYHOZ

(Oxford, 1946. március 18.)

Kedves Mihály!

Kéthly Anna, ki most Oxfordban gyűjt erőt a londoni, megerőltető „seasonra”, amely rá vár, elhozta nekem a nemzetgyűlés 1946. febr. 14-i ülésének naplóját: Károlyi Mihály érdemeinek törvénybeiktatásáról szóló javaslatról. Majd elviszi Neked is.

Megrendülve olvastam a beszédeket, amelyek melletted s októberi forradalmunk mellett elhangzottak. *Ennél szebb, nagyobb, teljesebb elégtételt élő ember még nem kapott*, s mi, kik híveid vagyunk, számodra nem is álmodhattunk. Megint tévedtem, mint annyiszor az életben, amikor a te hetvenedik születésed napja alkalmával, a te rehabilitációd dolgában némi keserű skepsist fejeztem ki. A te eseted megdönti azt a Guizot-féle tételt, amely szerint: „Les hommes qui font les révolutions sont toujours méporses per ceux qui en profitent.”¹ S tán jobb, hogy ez a megbecsülés nem jelent az adott körülmények közt olyan hatalmat, amelyek a te élő szoboralakodat megcsönkíthatnák vagy bemocskolhatnák. Nagyon szép, Deák Ferenc-i szerep vár rád, ha hazatérsz, s egy ország járul elébed: bölcs tanácsért.

A sok szónak *csekély* alja: Ezt a vitát az emigráció számára pamfletben kell kiadni. Akár Práger barátunk, akár az egyik klub adja ki, nem fog ráfizetni. S ha hazatérsz, ott-hon is ki kell adni. Írok e tárgyban Faragó László barátomnak, ki a javaslat pompás előadója volt. Aki közülünk ezt a füzetet olvassa, kiveszi a te *nagyszerű* elégtételedből a maga kis részét. Olvasás közben olyan 1918-as lelkesedés fogott el, mint az Astoria balkonján. Loli egész éjszaka nem aludt az izgalomtól.

Kézcsók, minden jót a grófnőnek – téged meghajszolt sorstársi szeretettel köszönt – igaz embered

H. Laci

P. S.

Ha a beszédeket elolvasod, nem zárkozhsz el a belátás elől, hogy igaz híveid: a *szociáldemokraták*. A kisgazdák jószándékúak, de nem intelligensek, a kommunisták (nem jogtalanul) kritizálják az októberi forradalmat. A parasztpárt szónokán megérzik, hogy csak formális kötelezettségnek tesz eleget.² *Ne higgy magyar a németnek*, számodra készült változata: *Ne higgy, grófom, a parasztnak*. Tégy mindent érte, de ne: *vele*. Nem is tetsz más, mert nem tartanak *veled*.

PIL 704. f. 82. 6. e. (eredeti)

¹ „A férfiak, akik megvetették a forradalmak alapjait, mindig csak megvetést kapnak azoktól, akik profitálnak belőle.” (francia)

² Erdei Ferenc. A KP szónoka Andics Erzsébet, az SZDP-é Szeder Ferenc, a Kisgazdapárté Gulácsy György. Károlyi sem az emigrációban, sem itthon nem adatta ki saját méltatását. Faragó és Andics beszédét közli: *KMVI*. 423. és köv.